

Shout out!

Ortenpoddar som folkbildning, motoffentlighet och underhållning

Shout out! Podcasts as sources of non-degree further education, counter-publics and entertainment

This article is woven into the multi-disciplined research field concerned with questions on young people's living conditions and cultural expression in stigmatized residential areas in Sweden's metropolitan areas. In recent years, a movement demanding social justice has emerged in these areas. In this article, we examine the content of four podcasts that may be considered central to this social movement. The study has three specific purposes that relate to the contributions of this article. First, we examine how the podcasts, like the social movement in general, can be seen as an expression of how marginalized young people deal with their position as subordinated citizens and the racism that is part of their everyday living conditions. Second, our analysis shows how podcasts serve as meeting places for young people in the marginalized suburbs, as well as providing arenas for resistance in the form of counter-publics. Third, the study contributes to knowledge of the potential role of podcasts in contemporary non-degree further education. This is achieved through an analysis of the learning processes shown in the podcasts.

Keywords: non-degree further education, podcasts, counter-publics, stigmatized suburbs, youth

Inledning: Segregation, skolans misslyckande och mobilisering i orten

Den här artikeln tar sin utgångspunkt i samtida sociologi och urbanteori som kastar ljus över hur marginalisering och sociala skikttningsprocesser griper in och formar människors livsvillkor (Dikeç 2007, 2017; Harvey 2011; Wacquant 2008, 2009). Under de senaste tre–fyra decennierna har Sverige alltmer kommit att kännetecknas av ökade inkomstskillnader och skilda livsvillkor mellan olika grupper. Antalet invånare som lever i relativ fattigdom har fördubblats sedan 1990-talets början (Mood & Jonsson 2019). Parallellt med att den svenska välfärdsstaten försvagats har storstäderna blivit starkt geografiskt segregerade. Ekonomisk och social status, hälsa och utbildningsmöjligheter såväl som framtidsutsikter ser olika ut beroende på var man bor. Närmare en tredjedel av storstadsinvånarna har i dag begränsade möjligheter att realisera de mest ordinära livsdrömmar (Sandberg 2017; Therborn 2018). Det finns storstadsområden

där majoriteten av barnen växer upp i familjer som, enligt Rädda Barnens återkommande studier, lever under fattigdomsgränsen. Det fria skolvalet har lett till att barn och unga från bemedlade och strategiskt tänkande familjer undviker de kommunala förortsskolorna (Östh, Andersson & Malmberg 2013). Detta är central faktor bakom skolans bristande likvärdighet. Kommunala förortsskolor förmår inte uppväga den allt påtagligare sociala skiktningen, utan betydelsen av elevernas familjebakgrund tenderar snarare att öka (Skolverket 2012; Gustavsson, Katz & Österberg 2017; Gustafsson & Yang Hansen 2018; Lindbäck 2021). Uppväxten i en stigmatiserad stadsdel, där arbetslöshet och bidragsberoende är en del av vardagen och där omvärldens blick på det egna bostadsområdet är nedvärderande, leder till att många unga ser sig själva som andra klassens medborgare. Enligt forskningen innebär dessa villkor utöver den socioekonomiska ojämlikheten också en ”inre ojämlikhet” (Wilkinson & Pickett 2018), en bristande tro på sig själv och sina egna möjligheter. Många uppfattar sig som förlorare ”innan korten är synade”. Skolan blir en del av det Sverige som man upplever sig vara utestängd ifrån (Sernhede 2011). Det är också dessa villkor som forskare pekar på när de menar att skolan i storstäderna bidrar till att öka segregationen och den sociala skiktningen (Runfors 2003; Gustafsson, Sörlin & Vlachos 2016).

Den här studien kan ses som en vidareutveckling av forskning om unga i svenska storstadsområden (Sernhede, León Rosales & Söderman 2019). Den är skriven inom ramen för forskningsprogrammet *Mellan resignation och framtidstro*, som bland annat intresserar sig för hur ungas lärande utanför skolan gestaltas. Vi undersöker hur identiteter, kunskaper och färdigheter utvecklas i gemenskaper där unga är medskapare av den pedagogiska agendan. Lärandet tar här sin utgångspunkt i den kunskap som de unga själva anser sig behöva. Vi intresserar oss för nya former av social och politisk mobilisering som har växt fram i flera territoriellt marginaliserade förorter och som betonar kunskap och lärande som centrala aspekter för att stärka självkänslan och skapa framtidsutsikter för såväl individen som för den egna stadsdelen. Det finns också ett intresse för att ta upp element i och söka anknytning till svensk folkbildningstradition. Exempel på denna form av nya sammanslutningar är studiegrupper i musik, dans, poesi och teater, idrottsföreningar, inspelningsstudior och läxhjälpgrupper. Denna rörelse är närvarande i städer runt om i Sverige men starkast i de tre storstadsområdena. Rörelsens deltagare säger att de kommer från ”orten”, detta som ett svar på mediernas negativa bilder av förorten. ”Orten” syftar inte på någon särskild plats, utan betecknar en föreställd gemenskap och gemensam erfarenhetshorisont. Det spelar ingen roll om unga kommer från Husby, Hammarkullen, eller Rosengård, de är från orten. På detta sätt blir orten en symbolisk konstruktion som för samman lokala grannskapsgemenskaper i en form av paranationell tillhörighet (Sernhede, León Rosales & Söderman 2019), som innebär ett informellt medborgarskap i den ”nation” som utgörs av de icke-vita, stigmatiserade och fattiga förorternas Sverige. Vid sidan av mer traditionella former för utåtriktat arbete har sociala medier kommit att spela en viktig roll i ortenrörelsen, exempelvis bloggar, Instagram-konton och Facebook-sidor. I rörelsens hägn har det också växt fram poddar.

Studiens syfte

I den här artikeln undersöker vi framväxten av och innehållet i fyra poddar som kan beskrivas som viktiga ortenpoddar, det vill säga poddar som skapats av och drivs av unga i orten och vars innehåll speglar den förortsvärld som de unga själva är en del av. Studien har tre specifika syften, som också ringar in dess kunskapsbidrag. För det första undersöker vi huruvida ortenpoddar, i likhet med ortenrörelsen i stort, kan anses uttrycka hur marginaliserade unga handskas med den rasifiering och underordnade klassposition som är en del av deras uppväxtvillkor i dagens segregerade storstäder (se även Dikeç 2017; Sernhede, León Rosales & Söderman 2019). För det andra vill vi i analysen fördjupa förståelsen av ortenpoddar som mötesplatser för unga i orten och som arenor för motstånd i form av motoffentligheter. För det tredje vill studien bidra med kunskap om poddars folkbildande potential genom att analysera de element av folkbildande läroprocesser som kommer till uttryck i ortenpoddarna. Följande frågor undersöks: Hur knyter poddarna an till orten och ungas livsomständigheter i territoriellt stigmatiserade storstadsområden? (Wacquant 2008) I vilken utsträckning ser de sin verksamhet som ett bildningsuppdrag?

Artikeln är disponerad på följande sätt. Först presenteras tidigare forskning om poddfenomenets framväxt och kännetecken. Därefter behandlas tidigare forskning och teori om poddar som folkbildande motoffentligheter. Vidare beskrivs studiens urval, metod och material. Efter att ha presenterat föregångare till ortenpoddarna övergår vi så till att analysera de utvalda ortenpoddarna. Artikeln avslutas med en diskussion.

Poddfenomenets framväxt och kännetecken

Poddar kan enkelt definieras som ljudfiler i form av avsnitt av serier som kan laddas ner eller strömmas med mobil eller dator. De första poddarna producerades runt 2004 (Berry 2016), men genombrottet för dem som kulturellt fenomen kom först 2014 med den amerikanska podden *Serial* (Fox, Dowling & Miller 2020:298). Sedan dess har podden som medium ökat enormt internationellt och även i Sverige. Enligt en mätning från 2020 lyssnade 2,3 miljoner svenskar på poddar under en genomsnittlig vecka (Kantar 2021). Mest utbrett är lyssnandet bland högutbildade, i storstäder och bland unga (Ohlsson 2020:20). I åldersgruppen 16–25 år uppger 81 procent att de lyssnar på poddar (Andersson, Bäck & Ernbrandt 2020:84).

Podfmediet innebar en demokratisering av medieproduktionsprocessen, eftersom fler kunde producera oberoende poddar till låg kostnad och utan komplicerad eller dyr utrustning (Spinelli & Dann 2019). Till skillnad från produktionen av traditionell radio sker produktionen av poddar ofta utan inblandning av redaktörer eller producenter, vilket medför ett ökat självbestämmande vid val av teman, längd och stil (Fox, Dowling & Miller 2020). Poddar är dessutom lättillgängliga, oftast gratis och lätta att ladda ner eller strömma (Vrikk & Malik 2019). Länkar till poddavsnitt marknadsförs och delas ofta via sociala medier, vilket möjliggör delning av extramaterial som foton och filmer. Andra särskiljande drag är att

lyssnandet präglas av mobilitet och hög grad av engagemang och aktivitet (Spinelli & Dann 2019:8). Podcastlyssnare väljer mer aktivt än radiolyssnare innehåll samt när, var och hur de vill lyssna. De lyssnar ofta ensamma när de är på väg någonstans, med hörlurar via sina mobiltelefoner, vilket ger lyssnandet en mer personlig prägel och skapar en närhet eller "hyperintimitet" (Berry 2016:667). Därtill uppträder poddare ofta med autenticitetsanspråk (Fox, Dowling & Miller 2020:299): de eftersträvar ärlighet i uttryck och innehåll och en "råhet", exempelvis genom att publicera relativt oredigerat material. Tonen är ofta mer informell än vad som är fallet i den traditionella radion; poddarna har en "ledig, spontan och förtrolig stil som påminner om ett fritt flödande samtal mellan kompisar" (Vrikki & Malik 2019:282). Poddars integrering med sociala medier medför att lyssnare kan engageras och aktiveras (Spinelli & Dann 2019:8) och att poddare och lyssnare får möjlighet att interagera, skapa relationer, bygga nätverk och forma kollektiva identiteter (Florini 2015, 2017).

Poddfenomenet som folkbildning och motoffentlighet

Tidigare forskning visar att poddar ofta används som läromedel inom formell utbildning (se exempelvis Drew 2017) men också som medel för informellt lärande, utanför det traditionella utbildningsväsendet. Shamburg (2020) hänvisar till en studie som visar att huvudanledningen till att amerikaner lyssnar på poddar är att de vill lära sig nya saker. Amerikanska och engelska studier visar också att poddar kan fungera som uttryck för motstånd och ingå som en del i en antirasistisk mobilisering (Florini 2017; Vrikki & Malik 2019; Fox, Dowling & Miller 2020). Florini (2015:214) menar att samtalstonen och intimiteten i amerikanska "svarta poddar" skapar "ljudenklaver" genom att förmedla en stämning påminnande om den i kyrkor eller frisersalonger, där svarta amerikaner har kunnat samlas "utan att behöva bekymra sig om den övervakande vita blicken". I en senare artikel utvecklar Florini (2017) hur poddar kan bidra till att skapa en nätbaserad kollektiv identitet bland svarta amerikaner genom att förmedla motberättelser som ifrågasätter en dominerande diskurs om "färgblindhet". Den färgblinda diskursen döljer orättvisor genom att "betona individuell identitet framför kollektiv rasidentitet" (ibid.:439) och föreställa sig rasism som sprungen ur enskilda avvikande "rasisters" beteende snarare än ur strukturella orättvisor (ibid.:440). Diskursen förminskar på så sätt svartas amerikanska kollektiva upplevelser av förtryck och. Enligt Florini kan poddar utgöra en motvikt genom att möjliggöra samtal om svartas amerikanska gemensamma erfarenheter och livsomständigheter. Fox, Dowling och Miller (2020) argumenterar på liknande sätt för poddars pedagogiska potential och deras möjliga funktion som arenor för motstånd och gemenskapsbyggande. De menar att amerikanska "svarta poddar" som betonar subjektivitet och personligt historieberättande ger lyssnarna en förståelse av svartas erfarenheter och historia i form av en "metaforisk undervisningsplan för svarthet" (ibid.:300). Poddarnas frigörande och pedagogiska potential ligger enligt deras mening i att de blandar underhållning med aktivism och kritik. Poddarna är dessutom både personliga och kollektiva på så vis att de å ena sidan

utgör slutna och trygga rum där erfarenheter kan delas och tillit kan byggas och å andra sidan är allmänt tillgängliga för en större lyssnarskara.

Vår studie tar avstamp i ovanstående amerikansk och brittisk forskning och bidrar till kunskapsfältet genom att undersöka svenska förhållanden och särskilt ortenpoddar dels som uttryck för rasifierade och marginaliserade ungas hantering av gemensamma erfarenheter och livsomständigheter, dels som arenor för folkbildning och motstånd i form av motoffentligheter. En viktig teoretisk inspirationskälla till vår förståelse av ortenpoddarna är Nancy Frasers (2003[1990]:153) begrepp ”subalternerna motoffentligheter”. Med detta begrepp avser Fraser ”arenor där medlemmar av underordnade sociala grupper uppfinner och sprider motdiskurser, vilka i sin tur gör det möjligt för dem att formulera oppositionella tolkningar av sina identiteter, intressen och behov”. Vi använder begreppet ”subalternerna motoffentligheter” för att förstå ortenpoddarnas informella samtal som medel att tillgängliggöra alternativa representationer och perspektiv från rasifierade och marginaliserade unga i Sveriges territoriellt stigmatiserade stadsdelar. I nära anslutning till Frasers (2003[1990]) diskussion finns en äldre teoritradition om offentlighet och motoffentlighet som vi också tagit intryck av. Begreppet motoffentlighet härstammar från Negt och Kluge (1972), som utvidgade Habermas (2003[1962]) offentlighetsteori genom att föra in begreppet proletär offentlighet. Habermas belyser hur den borgerliga offentligheten uppstod genom framväxten av dagstidningar, kaffehus och så vidare i det sena 1700-talets London. Den proletära offentlighet som Negt och Kluge intresserar sig för såg dagens ljus genom den organisering som ägde rum när arbetarrörelsen formerade sig för att kräva allmän rösträtt och delaktighet i samhället som fullvärdiga medborgare. De strukturer som då skapades är att betrakta som en motoffentlighet, och de har en del gemensamt med de ambitioner som kommer till uttryck i ortenrörelsens strävan efter erkännande och en rättvisare fördelning av samhällets resurser. I jämförelse med tidigare decenniers subkulturer med bas i miljonprogramsområden framstår ortenrörelsen som en mer välformulerad proteströrelse. Om punken och hiphopkulturen i hög grad var symboliska uttryck för motstånd, så är ortenrörelsen analytiskt orienterad med intresse för politisk organisering och social förändring (Sernhede, León Rosales & Söderman 2019).

Liksom man inom den proletära offentligheten organiserade olika former av bildningsverksamhet för att stärka och bemyndiga arbetarklassen, har ortenrörelsen lyft fram värdet av bildning och kunskap i sin strävan efter ett rättvisare samhälle. Genom att organisera sina verksamheter som studiecirkel inom etablerade folkbildningsorganisationer kom ortenrörelsen också i direkt kontakt med civilsamhällets strukturer. Traditionell folkbildning som i huvudsak bedrivs i studieförbund och på folkhögskolor syftar bland annat till att ge medborgare demokratiutbildning, höja och utjämna bildnings- och utbildningsnivån och ”göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen” (Regeringen 2014:26). I vår studie förstår vi folkbildning som en form av frivilligt och ofta alternativt organiserat lärande inom civilsamhällets ramar. Folkbildningens pedagogik tar som sin utgångspunkt dialog, interaktion och reflektion. Den podd-

verksamhet som vi studerat är en del av det lokala civilsamhälle där den äger rum. Vi ser att det finns folkbildande inslag på så vis att för orten aktuella teman och problem belyses och diskuteras på ett sådant sätt att lyssnarna får perspektiv på och förståelse av sin egen livssituation. En annan aspekt av poddarnas folkbildning är att deltagarna är inbegripna i en dialogisk interaktion och reflektion och har inflytande över vad de ska lära sig och hur det ska gå till. I poddarna utvecklas lärande och kunskap som ofta är av informell karaktär och som utgår från förutsättningar och behov hos dem som deltar, det vill säga hos poddmakarna, gästerna och lyssnarna (se Folkbildningsrådet 2013; Hill & Schoug 2020).

Metod, urval och material

I den här artikeln analyserar vi fyra poddar som vi kategoriserar som *ortenpoddar*. För att identifiera lämpliga poddar inledde vi vår studie med att göra en sammanställning över svenska ortenpoddar (se tabell 1). Vi gör inte anspråk på att täcka in samtliga poddar som är gjorda av eller som handlar om unga vuxna i förorten, eftersom poddlandskapet är svårt att överblicka och befinner sig i ständig förändring. Med undantag av föregångaren *Menåge a Tugg* valde vi att utesluta ortenpoddar som inte längre fanns när analysen genomfördes våren 2021.¹ Vi uteslöt även poddar som behandlar liknande ämnen utan tydligt tematiskt fokus på unga och/eller förorten som plats² liksom poddar som gett ut färre än 20 avsnitt.³ Även om vissa ortenpoddar har engelska titlar förs samtalen på svenska, med undantag av enstaka avsnitt med engelsktalande gäster. Med utgångspunkt i vår tidigare beskrivna förståelse av orten, menar vi att poddarna i tabell 1 kan kategoriseras som ortenpoddar 1) eftersom de har ett innehållsligt fokus på orten som plats, gemensam erfarenhetshorisont och paranationell tillhörighet och/eller på unga i och från orten, *men också* 2) eftersom upphovspersonerna har vuxit upp, har bott eller bor i ett segregerat, icke-vitt, stigmatiserat och fattigt svenskt förortsområde.

1 Se till exempel #*Perspective Podcast* från Göteborg/Örebro och Stockholmspoddarna *Sit Down with Mayan*, *Comfrontzonee*, *Wokeuppodden*, *Unity podden*, *Generation Kaoz* och *Ungpodden*. Ortenpoddarnas livslängd och publiceringsfrekvens varierar.

2 Se till exempel Lundapodden *Röster av vilja* och Stockholmspoddarna *Avbytarbänken*, *The Devil Wears Prada*, *Om att vara*, *Mellan oss podden* och *Jag svär*.

3 Se till exempel *thereal20s* (Lund), *En vanlig dag* (Stockholm) och *Angeredspodden/Ortens alumni* (Göteborg).

Tabell 1. Ortenpoddar

Poddnamn	Produktionsort ⁴	Startade	Antal avsnitt, april 2021
<i>Menage à Tugg</i>	Stockholm	Oktober 2009	158
<i>Galdem a talk</i>	Stockholm	Januari 2018	73
<i>Edu Orten</i>	Stockholm	Juni 2018	38
<i>Stora Namn</i>	Göteborg	Juli 2018	96
<i>Tredje Rummet</i>	Göteborg	September 2018	31
<i>Småstadstänk</i>	Falkenberg	Oktober 2018	42
<i>Vardagsrummet</i>	Jönköping	November 2018	72
<i>Chillauran</i>	Stockholm	December 2018	28
<i>The Side Hustle</i>	Göteborg	Oktober 2020	26

Sedan vi tagit del av poddavsnitt och poddarnas sociala mediekanaler (Instagram och Facebook) blev det tydligt att det finns ett nätverk av ortenpoddare. Poddmakarna känner varandra, följer varandra på sociala medier, delar och hänvisar till varandras avsnitt, gästar varandras poddar och gör poddsamarbeten, så kallade *collabs*.⁵ Ett annat tydligt kännetecken är att poddmakarna ger varandra *shout-outs*, alltså uttrycker tacksamhet och beundran, hyllar, ”hypar” och gör reklam för varandra genom att nämna varandras poddar (exempelvis ”shout-out till *Edu orten*!”). I intervjuer med *Edu orten* och *Galdem a talk* fick de ta del av vår sammanställning. *Edu orten* berättade då att poddarna i sammanställningen har många gemensamma lyssnare.⁶ *Galdem a talk* kommenterade listan med ”wow! Det är ortenpoddar allihopa” och säger att många är ”våra kollegor” och känns ”som familj”.

Med utgångspunkt i sammanställningen av ortenpoddar valde vi att göra en fördjupad analys av fyra utvalda poddar (se tabell 2) som samtliga startade 2018, har ett tydligt fokus på orten som plats och uppväxtmiljö, är icke-kommersiella, drivs på ideell basis och är producerade av unga vuxna från orten. För att skapa heterogenitet inkluderade vi två poddar som drivs av unga kvinnor boende i Stockholm och två pod-

4 Trots idogt sökande fann vi inte många poddar från Malmöregionen i vår genomgång. Se dock Lundapoddarna *thereal20s* och *Röster av vilja*.

5 Exempelvis har *Galdem a talk* gjort *collabs* med *Chillauran* och *Avbytarbänken*. *Stora namn* har gjort *collabs* med *Perspective podcast*, *Edu orten* med *Galdem a talk* och *Avbytarbänken*. På en poddfestival 2019 anordnad av *Galdem a talk* deltog flera ortenpoddar, till exempel *Chillauran*, *Avbytarbänken*, *Ta Del Av Vår Vibe*, *Bossuppodden*, *Controntzone*, *Younity Podden*, *Revolutionary Hijabis* och *Småstadstänk*.

6 Detta överensstämmer med statistik från Apple podcasts, som ger vid handen att poddarna i tabell 2 i stor utsträckning delar lyssnare i den bemärkelsen att de som prenumererar på en av ortenpoddarna ofta även prenumererar på flera av de andra. Det rör sig dock om ett grovt mått, eftersom mätningar har visat att endast omkring hälften prenumererar på de poddar som de lyssnar på (Kantar 2021).

dar som drivs av unga män boende i Göteborg. *Tredje rummet* har dock, sedan våren 2021, en tredje medlem som är kvinna. Två av poddarna beskriver sig som komedi- och humorpoddar och två som samhälls- och kulturpoddar. Samtliga poddar har Instagram- eller Facebook-sidor där de kommunicerar med lyssnare samt delar poddavsnitt. *Stora namn* har en Youtube-kanal och *Galdem a talk* gör vodcaster (videoinspelade poddar). *Edu orten* kommunicerar främst via en hemsida.

Tabell 2. Fyra utvalda ortenpoddar

Namn	Ort	Genre	Beskrivning på poddens Instagram	Kön, antal medlemmar
<i>Galdem a Talk</i>	Husby, Stockholm	Komedi och humor	”Systemskap och representation”?	K (3/4)
<i>Edu orten</i>	Kista, Stockholm	Samhälle och kultur	”En plattform som genom podcastavsnitt & workshops syftar på att lyfta och uppmärksamma orten”	K (1)
<i>Stora Namn</i>	Angered, Göteborg	Komedi och humor	”Surr, tjöt och jidder. Kärt barn har många namn, men är något av dem stort?”	M (4)
<i>Tredje Rummet</i>	Angered, Göteborg	Samhälle och kultur	”En podcast om kultur, politik och samhälle.”	M (2) + K (1)

Vår analys av ortenpoddar bygger på flera typer av empiriskt material. Huvudmaterialet består av ljudfiler i form av totalt cirka 140 poddavsnitt, det vill säga de fyra poddarnas samtliga avsnitt då analysen genomfördes. På grund av materialets omfattning valde vi att endast transkribera delar av det. I ett första steg lyssnade vi igenom i stort sett samtliga avsnitt för respektive podd, minst en gång, och förde anteckningar om innehållet i poddsamtalen. Genom detta inledande och tidskrävande arbete lärde vi känna poddmakarna och de fyra poddarnas särskilda stil och tilltal. Det gav oss även en uppfattning om återkommande teman i respektive podd. I ett andra steg, och i syfte att avgränsa materialet och fördjupa analysen, valde vi ut avsnitt av varje podd som var särskilt relevanta med tanke på studiens syfte i den bemärkelsen att de antingen tydligt knöt an till orten som uppväxt- eller boendemiljö och/eller rymde element av folkbildande läroprocesser. Därefter lyssnade vi återigen igenom de utvalda avsnitten ett flertal gånger och förde detaljerade anteckningar om poddsamtalens innehåll. Fyra huvudteman växte fram och kom att bilda ett kodschema för vår analys: 1) syn på unga

från orten och på orten som plats, uppväxtmiljö och boendemiljö, 2) lärande generellt och erfarenheter av den formella skolan, 3) feminism och unga kvinnor i orten, samt 4) postkolonial teori, rasism, antirasism och islamofobi. De två första temana hade vi med oss in i analysen och de två senare växte fram induktivt sedan de framstätt som centrala och återkommande samtalsämnen i de utvalda poddavsnitten. Den tematiska analysen av poddsamtalen tydliggjorde skillnader och likheter mellan de fyra ortenpoddarna. Vi transkriberade delar av avsnitt som tydligt knöt an till ovanstående fyra teman genom att först spela in dem och sedan använda ett autotranskriberingsprogram.

För att ytterligare fördjupa förståelsen av ortenpoddarnas framväxt, syfte och innehåll genomförde vi intervjuer med upphovspersonerna till *Galdem a Talk*, *Edu orten* och *Tredje Rummet*, totalt sex intervjupersoner. Intervjuerna med *Galdem a Talk* och *Edu orten* genomfördes med hjälp av det digitala verktyget Zoom, medan intervjun med *Tredje Rummet* gjordes på plats i deras ”studio”. Samtliga intervjuer spelades in och transkriberades. Därefter analyserades även intervjumaterialet utifrån en kvalitativ innehållsanalys med fokus på hur upphovspersonerna beskriver de egna poddarnas framväxt, innehåll och syfte och hur de ser på ortenpoddfenomenet mer generellt. Intervjupersonerna informerades från början om att vi avsåg att nämna ortenpoddarnas namn i artikeln och gav sitt medgivande till att vi använde citat från intervjuerna. Det kan finnas etiska skäl att inte nämna intervjupersoners namn även om de ger sitt medgivande till det, men i det här fallet bedömde vi att de teman som behandlades i intervjuerna inte var känsliga eller kunde åsamka skada för intervjupersonerna. Intervjupersonerna kallar sig vid sina förnamn i poddarna, som är offentligt tillgängliga, men nämner inte alltid sina efternamn. Vi har därför valt att inte anonymisera deras förnamn men däremot deras efternamn.

Utöver våra egna intervjuer har vi byggt vår analys på kompletterande sekundärmaterial i form av tidnings-, podd- och radiointervjuer med poddmakarna och deras egna inlägg i sociala medier (poddarnas egna Facebook-sidor, Instagram-konton eller Youtube-kanaler). Materialet från sociala medier var viktigt för att vi skulle förstå hur ortenpoddarna relaterar till varandra, hur de presenterar, delar och sprider avsnitt och kommunicerar med sina lyssnare, vilken respons de får från lyssnare och hur många följare de har. Sammantaget har sammanställningen av svenska ortenpoddar, i kombination med analys av ett rikt och omfattande empiriskt material, gett oss en detaljerad och mångfacetterad förståelse av ortenpoddar som arena och mötesplats för unga i orten. I resultatdelen presenteras analysen av de utvalda fyra ortenpoddarna, men först något om vad som anses vara den första svenska ortenpodden.

Ortenpoddpionjären *Menage à tugg*

Enligt våra intervjuade poddare var *Menage à tugg* den första svenska ortenpodden. *Galdem a Talk* säger att de saknade förebilder när de startade 2018 med undantag av ”pionjärerna” i *Menage à tugg*. De ”banade vägen för alla”, menar *Edu orten*, genom sitt unika sätt att prata, det ”lediga språket”, liksom att ”de pratar om sina bakgrunder, att de är stolta över det [...], känner att de är en del av förorten”. *Menage à tugg*

var även en svensk poddpionjär i mer generell bemärkelse eftersom podden startade redan 2009, innan podd som fenomen hade slagit igenom i Sverige. Initiativtagaren och ”poddlegenden” Meron Mangasha hade inte hört talas om någon svensk podd när han föreslog för två vänner att de skulle starta en podd. Han inspirerades av en amerikansk hiphop-podd, *Juan Epstein*, vars avsnitt var ocensurerade, långa och handlade om ”absolut ingenting” (VBDFR 2015). Utgångspunkten för *Menage à tugg* var regellöshet och en stämning som skulle efterlikna ett oredigerat, ”väldigt enkelt och väldigt personligt”, vardagligt samtal mellan vänner (SR Gillar 2012). Initialt var tanken att deras kompisar skulle lyssna, men podden blev snart populär. Det första avsnittet introducerade på följande sätt: ”Gäst är ingen mindre än rasismdetektiven Bino, som kom med väldigt intressanta och lärorika synpunkter. Inte minst när det kom till vår ’stereotyplista’”. Podden tog också upp ämnen som till exempel segregation och gästades bland annat av rörelsen *Megafonen*, den postkoloniale akademikern Barakat Ghebrehawariat, standupkomikern Ahmed Berhan Omer, proffs fotbollsspelaren Henok Goitom och rapparen Henok Achido. *Menage à tugg* medverkade i en tv-intervju om separatism som ”trygga rum” där rasifierade personer kunde prata med varandra på egna villkor, i stället för att bli föremål för andras prat, och de reflekterade över vardagsstrategier för att inte låta sig hindras av ”vithetsprivilegiet” (Utbildningsradion 2016).

Om *Menage à tugg* var den allra första ortenpodden, så följde snart andra efter med ett liknande tilltal. De mest framträdande var *Camilla och Mireya* (2012), *Arga flickor – häxorna som aldrig brann* (2016) och *Raseriet* (2016). Upphovspersonerna till dessa var inte uppväxta i socioekonomiskt utsatta förorter och hade inte orten i fokus, även om de hade erfarenheter av att rasifieras som de Andra och i sina poddar behandlade frågor som berörde rasism och antirasism. Påfallande är att de leddes av kvinnliga par som var uttalat aktivistiska, eftersträvade att vara ”obekväma” och tog sin utgångspunkt i ilska över orättvisor. Humorn och det personliga tilltalet var en gemensam nämnare för samtliga fyra poddföregångare, liksom ambitionen att skapa separatistiska trygga rum där rasifierade personer kunde tala fritt med varandra utan den vita blickens närvaro. De kan liknas vid motoffentligheter (Fraser 2003 [1990]) så till vida att poddarna vidgade det offentliga samtalet i Sverige och verkade för politisk förändring och folkbildning genom att tillgängliggöra nya frågor, berättelser, perspektiv och begrepp, som exempelvis vithetsprivilegium, vithetsnorm, vit sårbarhet, rasifiering och intersektionell feminism.

***Galdem a Talk* – den första ortengusspodden**

Galdem a talk, som betyder tjejer som pratar, var enligt *Edu orten* den första svenska podden som gjordes av ”ortenguss”. Dess upphovspersoner, ”de första streetgäris som poddar”, var fyra Husbytjejer mellan 18 och 21 år, Zamzam (slutade maj 2020), Sara och systrarna Awo-Nada och Fatuma. De publicerade sitt första avsnitt i januari 2018. I intervjun berättar de att de knappt visaste vad en podd var, men eftersom de inte vågade synas valde de formatet ljud utan bild. Numera gör de även voddar

(Youtube-inspelningar av poddarna). *Galdem a Talk* har utvecklats till en förening som har ordnat workshops, föreläsningar och en ortenpoddfestival. Lyssnare berömmar dem för att de ”bara är sig själva” och talar informellt, spontant och utan manus. De beskriver sin stil som ”all over the place [skratt]” men menar att de också kan vara strukturerade, exempelvis när de har inbjudna gäster, som ofta är personer de känner från någon Stockholmsförort. Det kan röra sig om kvinnliga förebilder (temat *Galdem Special*) eller personer inom musikscenen (temat *Creatives a talk*). Programledarna skrattar och skojar mycket, det finns en lekfullhet som blandas med allvar och kritiska reflektioner och samhällsanalyser. Enligt deras egen beskrivning tar podden upp ”viktiga samhällsfrågor som skönhets- och kroppsideal, hur lite representation det finns i orten, hur musiken förskönar våldet med mera, med mera. Men mest av allt snackar vi bara skit” (Bouraleh & Yussuf 2018). Vår analys visar att poddens röda tråd kretsar kring rasism, antirasism och feminism men att den även behandlar ämnen som vänskap (#16), kreativitet (#18), drömmar (#19) och populärkultur som exempelvis serier (#12), musik (#13), dancehall (#17) och superhjältar (#38). I vår intervju betonar poddarna att deras samtal inte behöver handla om ortenrelaterade frågor: ”Bara att vi är en ortenpodd, det är tillräckligt. Att det finns poddar härifrån och att det finns folk som pratar härifrån.”

Vår analys visar att *Galdem a talk* kan ses som en form av motoffentlighet och arena för motstånd. De startade podden därför att de upplevde att det saknades representation av personer från orten, särskilt ortentjejer, i det offentliga samtalet. Deras främsta förebilder var *Menage à tugg*, men de inspirerades även av *Arga flickor* och *Raseriet*. I vår intervju utvecklar de hur de ser på den egna poddens unika bidrag: ”*Raseriet* har sin nisch. De är svarta kvinnor men de vet inte hur det är att vara svarta kvinnor från orten.” En ny podd behövdes eftersom ”folk har en så skev syn på orten, ortentjejer, svarta kvinnor och muslimer. Och att vi är *all of that* och att vi gör våra röster hörda, det gör en impact.” De insåg att de fick ordna representationen själva och att de kunde skapa ”egna kanaler där vi har makten och bestämmer vad man ska prata om” (Edström 2019). De förklarar poddens framgång med att den är ”annorlunda, det finns ingenting som oss. Det finns ingen podcast, ingen Youtubekanal [med] människor som oss” (#6). Men fastän de beskriver sin podd som en ortenpodd, betonar de att varken vill eller kan vara representanter för alla ortentjejer. De återkommer till att de har många identiteter och till exempel identifierar sig som somalier, svarta, ortengäris, muslimer och två av dem som hijabis. De känner sig som svenskar utomlands, eftersom de är födda och uppvuxna i Sverige, men ”om jag är i ett vitt rum då kommer jag aldrig klassa mig som svensk, för jag ser inte ut som de” (Tukio 2019). De är stolta Husbybor och säger att ”vi från orten har vår egen lilla identitet”, som skiljer sig lite åt ”beroende på vilken ort man kommer ifrån” (Tukio 2019). De beskriver också vad som utmärker en ortenpodd: ”Du måste antingen bo, ha bott i eller ha växt upp i orten, och ha ett ortenperspektiv på det mesta. För det är det vi utgår ifrån i allt vi gör typ, att, okej, men hur påverkar det här oss, folk som bor här?”

Galdem a talk kan ses som ett uttryck för hur marginaliserade unga handskas med och gör motstånd mot den rasifiering och underordnade position som är en del av

deras uppväxtvillkor i dagens segregerade storstäder. I en livepodd i samverkan med *Streetgäris* (#6) diskuterar poddarna exempelvis den negativa stereotypen ortengäri, som syftar på en ung tjej med viss klädstil och långa naglar som dricker energidryck, är kaxig, högljudd och använder mycket ”slang”. Men, poängterar de, i förorten får tjejer vara som de vill, där diskriminerar man inte. De identifierar sig som ortentjejer, för det är du ”om du identifierar dig som en tjej och bor i orten”, även om du inte uppfyller stereotypen. Ett annat exempel på hur de gör motstånd mot rasifiering och antaganden om ortens unga ges i avsnitt 65, ”För vem bryr sig om guzzar från orten?”. Där menar de att medierna ensidigt beskriver ortens unga män som problem, som stökiga och kriminella, samtidigt som de inte ägnar mycket utrymme alls åt unga ortenkvinnor. De pratar om vikten av att som tjejer stötta varandra och att det finns en orättvisa i att ”man backar grabbar mycket mer” och att de snabbt får massor av följare och inlägg i sociala medier (#62).

Analysen visar att det finns gott om inslag av folkbildande läroprocesser i *Galdem a Talk* i form av dialog, interaktion och reflektion kring ämnen som poddmakarna och deras gäster finner angelägna och vill lära sig mer om. Poddens utgångspunkt i personliga erfarenheter kan göra det lättare för lyssnare att identifiera sig och relatera till dess innehåll. Poddmakarna själva menar att de utbildar ”indirekt” genom att tillgängliggöra en mångfald av erfarenheter och historier från orten: ”Podd är så vardagligt, enkelt och likt ens egen vardag utan att man behöver träffa andra människor fysiskt eller gå utanför sin komfortzon.” Vissa avsnitt har mer traditionellt folkbildande element som syftar till demokratifostran och uppmuntran till mobilisering, till exempel i avsnitt 14, där en av poddmakarna har gått en ABF-utbildning inför riksdagsvalet och talar om vikten av att föroretsboende röstar: ”Vi gjorde det på ett så enkelt sätt att folk fattar att det är viktigt att rösta där ute. Även om du känner att det inte gör skillnad, så gör det skillnad”. Även andra avsnitt anknyter till partipolitik, politiskt engagemang (#69) och samhällsorganisering. Flera avsnitt behandlar det egna området Husby eller orten i allmänhet. De livepoddar från Järvaveckan och gästas av lokala föreningar, till exempel fotbollsföreningarna BK Bussenhus och Atletico Rinkeby, vilkas representanter menar att lokalt engagemang kan skapa en ”positiv avundsjuka” som kan sporra andra att göra mer för sitt område (#3, #45). I avsnitt 65 mobiliserar de inför beslut om nedläggning av lokala fritidsgårdar, vilket leder till att deras podd, till deras stora stolthet, blir citerad på ett nämndmöte. Andra tydligt folkbildande avsnitt syftar till att stärka medborgarskapet, till exempel avsnitt 51, där podden gästas av företrädare för kommunala verksamheter som vill underlätta ungas inträde på arbetsmarknaden genom att tipsa om referenstagning, jobbintervjuer och CV-skrivande.

Även avsnitt 23, *Antirasism och feminism*, har tydliga inslag av folkbildning. En av poddarna har gått en cirkelledarutbildning på temat och vill dela med sig av sin kunskap till poddens lyssnare. Poddarna beskriver sig som antirasister och intersektionella feminister, men inte som feminister, eftersom de ser feminism som liktydigt med ”white feminism”. De säger att det finns en negativ bild av feminism i orten, eftersom den ofta likställs med ”white feminism”, att ”visa upp blod på bindor och sånt skit”. Vita feminister ”strider inte för oss”, menar de, utan försöker ”skapa en plattform för

onödiga frågor”, till exempel ”prioriterar att ha hår under armarna och hår på benen”. De försöker förklara för killar de känner i orten att ”de ska lyssna på oss, det som vi säger i vår podd, det är feminism”. De tror att många vita feminister är rasister och exemplifierar med att de inte brydde sig om när kvinnor i Frankrike förbjöds att bära burkini. ”Om du har valet att klä *av* dig, så ska vi ha valet att klä *på* oss”, menar de, ”annars är det dubbelmoral.” Vita feminister ska i alla fall inte trycka ner andra, utan snarare ska vi ”backa varandra, vi feminister”. Andra avsnitt som behandlar feminism tar upp kropps- och skönhetsideal (#7) och kvinnohat (#64), till exempel incelrörelsen och uttrycket ”alla män är potentiella våldtäktsmän”.

I flera avsnitt återkommer de till att den formella skolan inte har lärt dem tillräckligt om ”black history”, om postkolonialism, rasism, moderna former av slaveri och intersektionell feminism. Lärare uppmärksammar att den vita kvinnan fick rösträtt 1921, säger de i avsnitt 6, men det finns många ”people of color” i Sverige i dag som är rasifierade: ”Varför får vi inte lära oss om vår historia? Varför får vi bara lära oss om USA:s historia och inte om Afrikas historia? Vad innebar kolonialiseringen, vad hände med de olika länderna efter kolonialiseringen?” I stället lär man sig ”mest om han, vad heter han, Gustav Vasa?” *Arga flickor*-poddaren Wendy Francis som gästar avsnitt 29 berättar att hon var kritisk till att de inte fick lära sig om Rasbiologiska institutet i Uppsala eller om ”rassen på hundralappen”, Carl von Linné. Det leder till en ”kollektiv minnesförlust” i Sverige, menar Wendy, som gör att vi kan intala oss att ”vi är världens mest antirasistiska land”.

Podden hade från början andra ortentjejer som målgrupp, men lyssnarskaran har med tiden vidgats. Ambitionen var att bredda representationen i poddlandskapet, och även i det offentliga samtalet över huvud taget, genom att skapa en plattform för andra typer av samtal – ett slags motoffentlighet där de kunde göra motstånd mot dominerande föreställningar om orten och dess invånare. De ville också folkbilda om ämnen som är viktiga för ortens unga, lyfta fram förebilder, stötta, nätverka med och mobilisera andra unga från orten, framför allt tjejer. De tycker att ”det är viktigt att man använder sin röst och sen behöver du inte vara aktivist, men bara att du pratar, att du känner att du kan prata”. De blir glada när ortens unga startar egna poddar och tror att *Galdem a Talk* ”öppnade vägen för många”, ”vi har gjort det så normalt att ha en podcast” (#29). Sedan 2018 har flera poddar med liknande tilltal och målgrupp startats av svarta, muslimska och rasifierade ortentjejer, och en del av dem samarbetar de aktivt med, exempelvis *Edu orten*, som är nästa podd som vi ska fördjupa oss i.

Ghettoklassikern *Edu orten* – ”låt trakten höra vad trakten har att komma med”

Edu orten inleder varje avsnitt med: ”Bismillah [I Guds namn] och välkomna till inget annat program än *Edu orten* – en ghettoklassiker!” Podden startades av Jasmin, en ung, svart, muslimsk kvinna, med bakgrund i Hagsätra och Bredäng. Hon inspirerades av ”sina systrar” i *Galdem a talk* som har många gemensamma lyssnare och gör liknande saker ”av folket för folket”. En annan förebild var *Menage à tugg*, men till skillnad från

dem eftersträvade hon att skapa den första ortenpodden ”som tog saker seriöst”.⁷ Hon definierar en ortenpodd på följande sätt:

Om du är född, uppvuxen eller bor i ett förortsområde, och pratar om att du är därifrån. [...] Det behöver inte vara mer än det. Om du har någon slags relation till förorten och nämner det i din podd så blir det en ortenpodd.

Podden startades i juni 2018 och i april 2021 hade 39 avsnitt publicerats. Med ett fåtal undantag medverkar gäster, och under det första halvåret gästades podden av företrädare för tioalet förortsinitiativ från minst tretton olika orter. Det delas ut många *shout-outs* eftersom Jasmin menar att ”det är viktigt att normalisera en sådan kultur”, att ”om folk har gjort bra saker, då ska de få höra det”. Det lilla Jasmin vet om sina lyssnare är att de tenderar att vara unga, ha en ”koppling till förorten, vara födda, uppvuxna eller boende i en förort eller ha utländsk bakgrund”.

Jasmins engagemang för förortsfrågor började när hon som gymnasist startade Miljonhjälpen för att uppmärksamma att många elever i socioekonomiskt utsatta områden inte gick ut grundskolan med godkända betyg. Poddens namn *Edu orten* står dels för ”Är du orten?”, dels för ”Educate orten”, det senare inte i den bemärkelsen att ”vi ska utbilda oss själva eller utbilda varandra” utan i den bemärkelsen att de ska ta vara på den kunskap som redan finns i orten, förklarar hon. Podden behöver göra det eftersom ”vi i våra förortsområden många gånger ser ner på den kunskapen, den erfarenheten, som vi har. Vi har så mycket att ge men det kommer inte ut.” Till skillnad från den innerstadsbaserade och mer teoretiskt orienterade podden *Raseriet*, som Jasmin beskriver som ”väldigt utbildande” och som ”läromedel”, var idén bakom *Edu orten* just att tillgängliggöra mångfalden av berättelser och erfarenheter från orten. Podden var tänkt att utgöra en mötesplats för unga i orten, en plattform som möjliggjorde identifikation, ömsesidigt lärande och motstånd mot rådande förställningar om orten och dess invånare. Vikten av att känna stolthet över orten lyfts fram:

Vi ska aldrig skämmas för vart vi kommer ifrån. Aldrig. Jag vill aldrig behöva skämmas för att jag är muslim, kvinna, svart eller för jag är eritrean, eller för att jag kommer från trakten. [...] Och vi alla känner samma sak. Låt oss betona det, uppmärksamma det. Göra det av oss, för oss. Hundra procent. (*Edu orten* #12)

Jasmin ville skapa ”en representativ och verklighetsförankrad *plattform* för unga i ytterstadsområden (förorten/orten/trakten) och unga med utländsk bakgrund”, som utöver podden även innefattar workshops och coachning för unga (se *Edu ortens* hemsida). Podden beskrivs som separatistisk och en återkommande formulering är att den ska vara ”av oss, för oss”. Det betonas att innehållet är en kollektiv produkt, att podden är hennes, gästernas, lyssnarnas och följarnas gemensamma ”plats där vi talar kring

7 Hon inspireras även av poddarna *Stora namn*, *Snabba podden*, *Unitypodden*, *Avbytarbänken* och den amerikanska podden *Small doses*.

frågor vi tycker är viktiga för oss, ocensurerat och vinklat till vår fördel” (*Edu ortens* hemsida). Det viktiga är inte att podden uppmärksammas utanför orten utan att den ”gynnar oss”, säger Jasmin, och att de kan ”hålla det äkta”, ”hålla det gata” eftersom det är ”där vi kommer från”. I podden betonas vikten av att föra ett samtal om frågor som är viktiga för ortens unga, att de måste ta makten att bestämma poddens innehåll. Problemet är att ”våldigt många gånger skapar eller gör vi saker för andras skull”, vilket enligt Jasmin hänger samman med stigmatisering. Ortens unga tillfrågas ofta om enskilda samhällsproblem, till exempel gatuvåld och segregation, men de behöver också prata med varandra om allmängiltiga, existentiella och vardagliga ting som drömmar, vänskap (#21), kärlek och föräldraskap, gemenskap och vikten av att stötta varandra och ge tillbaka till orten (till exempel #3, 21, 24 och 33). Hon vill också ta upp tidlösa frågor som engagerar unga, som att välja gymnasieprogram, att ta körkort eller att börja läsa på universitet.

Varje avsnitt ska lära lyssnarna något. Centralt är det hon kallar *storytelling*, historieberättande, som bygger på en idé om att berättelser om erfarenheter som delas betyder kunskap som delas. Ambitionen är att möjliggöra identifikation genom att sprida erfarenheter som unga från orten kan känna igen sig i och lära sig av, vilket avspeglas i introduktionen av podden:

Har du saknat en plats där du känner att du kan lyssna på historier eller människor vars erfarenheter liknar dina? Var det länge sen du kände att ”ey, de där är sant” och kunde relatera till någonting som ligger dig nära hjärtat eller som du upplevt, som en ung person uppvuxen i orten eller med utländsk bakgrund? Se hit!

Erfarenheter som aktualiseras i podden kan vara av vitt skilda slag, förklarar hon, ”allt, allt. Jobb, skola, personligt liv, motgångar, framgångar.” Det handlar också om att lära ut överlevnadsstrategier. I linje med poddens fokus på kunskap och lärande behandlas gästers och Jasmins egna erfarenheter av skolan och av att ha vuxit upp i orten (se exempelvis #2, 17, 18, 19, 33 och 39). I avsnitt 2, som är ett av de mest lyssnade, berättar Jasmin om sin egen högstadietid. I andra avsnitt skildras erfarenheter av ”utanförskap” (#39), av att placeras i särskilda undervisningsgrupper (#17), av att stängas av från eller hoppa av skolan (#2, #14), av ständiga gymnasiebyten eller av att gå ”korridorsprogrammet” och ta ”cafeteriaexamen” (#19), vilket alltså betyder att mer skoltid tillbringas i korridorerna eller i cafeteria än i klassrummet. Avsnitten om skolan behandlar även skolframgångar och rymmer tydliga bildningsinslag i form av lärdomar och tips. Ett exempel på det är avsnitt 16, ”Gymnasiepanelen: ’stressa inte, det kommer lösa sig’”, där tre unga från olika Stockholmsförorter som går olika gymnasieprogram berättar om förväntningar på gymnasiet, gymnasieval och skoltrivsel. De berättar om den första gymnasiedagen, när ”alla” sade att de kom från ett område med högre status nära den ort som de egentligen bodde i. De pratar också om olika programs innehåll och svårighetsgrad och enas om att studievägledare överlag har låga studieförväntningar på invandrar- eller förortsbarn och att de därför ofta tipsar om icke

högskoleförberedande program. De delar med sig av tips till blivande gymnasister om att ”tänka smart, ha en plan B”, ”gör er grej, tro på er själva” och ”lalla inte så mycket”.

Även avsnitt 18, ”Från Lund, genom gymnasiet, till att arbeta med FN-frågor” innehåller många tips till lyssnarna. Avsnittet gästas av Ange, som beskriver sin uppväxt som ”definitionen på mellanförskap och identitetskris”. Hon berättar om flytten från Rwanda till Sverige och hur hennes pappa sade att hon som ”blatte, svart och kvinna” måste kämpa dubbelt så hårt. Hon började må dåligt som tonåring på grund av krigserfarenheter, fattigdom och föräldrarnas psykiska ohälsa och ger rådet till lyssnarna att våga öppna sig för en vuxen om de mår dåligt. *Edu orten* är genialisk, menar Ange, som själv hade behövt den när hon gick i gymnasiet. Avsnittet genomsyras av en vilja att dela med sig av egna erfarenheter och råd som till exempel att våga satsa, ta risker och tro på sig själv, men innehåller också mer konkreta tips som att söka information, stipendier, jobb och praktikplatser, att sätta ihop sin egen universitetsutbildning och att be om rekommendationsbrev. Inte minst menar hon att unga måste stänga av mobilen och reflektera över vad de vill med livet och vad de behöver göra för att komma dit. Ange förverkligade sin dröm om juridikstudier och utlandspraktik och hon arbetar nu med FN-frågor. Hon vill hjälpa andra och vara en förebild och föregångare ”för våra syskon”:

Blatte, invandrare och allt det där att känna att man inte hör hemma, det har ju präglat mig hela livet. Men för mig handlar det om att komma in i de här rummen [...] *take a seat at the table*, och sen förhoppningsvis kommer det [...] fler platser till oss andra. [...] Låt mig brösta de första motgångarna, och sen kommer vi alla tillsammans ta oss dit.

***Stora namn* – steget från barberaren till poddstudion är inte så långt**

De poddar som vi hittills lyft fram, med säte i Stockholmstrakten men publik över hela landet, leds av unga kvinnor med en tydlig feministisk och antirasistisk profil. Även i Göteborg finns det feministiskt orienterade unga kvinnor som är aktiva i ortenrörelsens olika fora, men när det gäller poddverksamhet är det unga män som är mest uppmärksammade. *Tredje rummet* och *Stora namn* är två poddar som sänds från Göteborgstrakten. Båda tar sin utgångspunkt i Angered, närmare bestämt Hammar-kullen, och båda har en direkt och nära relation till ortenrörelsen.

Stora namn startade i juli 2018 och har en stor skara följare bland unga i framför allt Angered. ”Det gläder oss för vi vill stå upp för dom, vi blir lite som deras politiker”, säger en av poddens medlemmar Salman i en radiointervju (SR P4 Göteborg 2019). *Stora namn* görs av ett kompisgäng från Angered bestående av unga män i åldrarna 23–27 år. De kommer alla från familjer som har sina rötter i Afrika. I sin podd tar de upp samhällsproblem, kultur, sport och relationer, men också vad de själva betecknar som ”gags och skvaller”. Utgivningstakten är ett program varannan vecka. Idén till en podd väcktes när några i kamratgruppen var och klippte sig hos en av de lokala

barberarna i Angered. I de samtal och ”gags” som ständigt var i gång under det att hår och skägg tuktades kom någon att spåna och drömma om att göra en egen podd. De var alla överens om att de hade lätt för att hålla igång ett samtal och flera tyckte att man borde göra något produktivt av detta. De undersökte hur man startar en podd och skred till verket. Att lyssna på *Stora namn* ger en känsla av att vara med i ett gäng unga vuxna killars ocensurerade samtal, allt från stimmiga diskussioner om vardagens trivialiteter till allvarliga resonemang och personliga reflektioner om samhällsfrågor, politik, moral, religion och människans existentiella villkor. Även om podden inte definierar sig som politisk, finns en tydlig medvetenhet om den roll gruppen spelar i den lokala ungdomsoffentligheten i Angered.

Ett exempel på detta är avsnitt 51, som gästas av Maimuna Abdullahi, företrädare för Muslimska mänskliga rättighetskommittén, MMRK. I avsnittet diskuteras en riksdagsmotion från Moderaterna om slöjförbud i den svenska skolan. Samtliga är ense om att den måste ses som uttryck för populism och rasism. På det internationella planet framställs muslimer som världsfredens största fiende, menar de, och i Sverige har muslimer kommit att framstå som ett hot mot demokrati och etablerade svenska livsformer genom mediernas oförtröttliga fokus på fundamentalistiska imamer och hedersförtryck. På detta sätt har den politiska debatten, menar Maimuna, rört sig bort från viktiga samhällsfrågor om ojämlikhet, segregation och rasism. Den politiska och mediala aversionen mot muslimer är uttryck för en stigmatiserande syndabocks- och symbolpolitik som inte bottenar i den verklighet som människorna i förorten lever i. När väl hotbilden är etablerad är det fritt fram för de politiska partierna att tävla om vem som är hårdast mot muslimerna. Efter terrorattackerna den 11 september 2001 har allt fler muslimer kommit att likställas med ”islamister”. De som blir stämplade på detta sätt är, menar Maimuna, de som kräver politiska förändringar, exempelvis en mer aktiv fördelningspolitik. Sådana krav framställda av muslimer betraktas som ett uttryck för extremism. Epitetet ”islamist” har vandrat från terroristen Usama Bin Ladin, menar Maimuna, till grupper som frambesvärjs i ett alarmistiskt scenario där islam framställs som en farlig religion, och har dragits in den rasifieringsprocess som muslimer är utsatta för i dagens Sverige.

Vidare diskuterade de om hur medierna gör muslimska föräldrar till ”förövare när dom tvingar sina barn att bära slöja”. Slöja eller sjal har blivit liktydigt med förtryck. Men de som driver dessa frågor har ingen kunskap om islam eller vad det innebär att leva i en förort. ”Muslimer är längst ner i näringskedjan”, så det är fritt fram att måla ut islam och muslimer som andra klassens medborgare. Det handlar om en ”strategisk okunskap”, enligt Maimuna: ”Bara människor med makt kan ställa sådana krav och ifrågasätta andra människors klädsel. [...] Men vi måste ha koll på våra rättigheter. Att förbjuda slöjan går emot grundlagen. Vi behöver mobilisera oss som kollektiv, för vi är ett kollektiv.” Även om Maimuna som inbjuden gäst står i centrum för diskussionen, för hon ett samtal med killarna i *Stora namn*. De faller Maimuna i talet och fyller i med exempel utifrån egna erfarenheter. Avsnittet framstår som en lektion i folkbildningspedagogik, där deltagarna med utgångspunkt i egna erfarenheter för upp diskussionen på en strukturell nivå. På så sätt blir rasistiskt bemötande inte en fråga

om den enskildes personlighet. Den strukturella förklaringsnivån befriar också den enskilde från skuld för individuella misslyckanden och tillkortakommanden.

De teman som figurerar i podden är av högst skiftande slag och inget diskussionsämne tycks vara främmande. I avsnitt 65, "Skitzade Afrikaner", avhandlas ämnet mental hälsa. Inbjuden är en ung man vid namn Dalmar, en nyutbildad psykolog som arbetat på ett mentalsjukhus i Somalia. Hans erfarenheter blir utgångspunkten för en diskussion om vad mental hälsa är och hur det måste förstås mot bakgrund av samhälleliga och kulturella faktorer. Återigen sätts problematiken in i ett kulturellt sammanhang, så att förklaringen och förståelsen förs upp på ett strukturellt plan. Psykiska folkhälsoproblem sammanhänger inte med vissa egenskaper knutna till hudfärg eller ras utan måste, menar poddens deltagare, sättas i samband med en övergripande materiell, social och kulturell verklighet.

I avsnitt 82 talar de om den då aktuella coronapandemin, om konjunkturer i världsekonomin, om krisens konsekvenser, räntor och storbolagsvinster. Diskussionen går över huvudet på den del – några av poddens medlemmar har studerat ekonomi – men konkretiseras genom varningar för smarta försäljningsknep och för att inte låta sig luras in i konsumtionsmönster som man inte har ekonomisk täckning för. Återigen finns ett folkbildande anslag, där de som ett varnande exempel lyfter fram att många har "hamnat hos Kronofogden för att man beställde mat och betalade med Klarna".

Avsnitt 74, "Nobody cares", handlar om hur man "dödar sina egna inre demoner" och blir i stånd att ta till sig andra perspektiv på hur man kan leva sitt liv. Denna typ av psykologiskt orienterade samtal, som ibland kan vara tämligen självutlämnande, återkommer i avsnitt 81, "Zero självförtroende utan en fade". Avsnittet kretsar kring det nödvändiga i att ha en realistisk självförståelse. Det handlar om olika former av lärande som erbjuds var och en i vardagen. De pratar om hur motgångar i livet måste förvaltas och bearbetas på ett sätt som leder till ökad självförståelse. "Att skapa självkänsla handlar om att analysera och lära av misstagen." Poddgruppen ser också på sin egen kollektiva process, vad de lärt sig av den och vad den kan ge andra. Dessa ibland ganska intrikata och känsliga psykologiska samtal tar form av en mycket allvarlig diskussion där alla håller sig till ämnet och pratar "vuxet med respekt för varandra". Men allvaret kan i samma eller nästföljande podd skifta och gå över i vad som närmast måste beskrivas som flams. I avsnitt 75 är tonen just uppsluppen. I avsnittet, som heter "Alla blattar gör så", driver de med och skrattar frejdigt åt stereotyper om förorten, invandrare, somalier och så vidare. I denna diskussion är mediernas föreställningar om den "farliga" förortens arga unga män en viktig ingrediens. I avsnitt 71 intervjuas hiphopduon Aden och Asme, som började utan skivkontrakt men ändå blev omåttligt populära. De har byggt hela sin karriär på att lansera sina låtar på Youtube och när de gästar podden har de just vunnit Sveriges Radios musikpris P3 Guld. Det blir en intressant diskussion om hiphopgenren och om låttexter som kritiseras för att romantisera våld och livet som knarkförsäljare.

Avsnitt 70, som heter "We don't deserve shit!", handlar om rasismen historiskt och generellt i olika delar av världen, men med fokus på dagens Sverige. De hävdar att alla i Sverige inte behandlas lika. Det är en illusion att alla skulle ha samma förutsätt-

ningar att lyckas, menar de, eftersom villkoren för att få fina jobb och bra positioner i samhället ser olika ut för olika grupper. Mot denna bakgrund blir det naturligt att i ett senare avsnitt bjuda in Föreningen somaliska akademiker. Avsnittet, som heter "Låt oss beckna högskolepoäng", tjänar som en introduktion till högskolestudier. De talar om att studenter måste tänka systematiskt kring det egna lärandet och lära sig att inhämta det väsentliga i en bok eller en föreläsning. Avsnittets rubrik signalerar att podden har en lättsinnig och nonchalant inställning till högre studier, men så är inte fallet – tvärtom.

***Tredje rummet* – postkolonial kritik och att övervinna krabbmentalitet**

Tredje rummet, som startade i september 2018, är en podd med fokus på sociala rörelser, urbankultur, miljonprogram och radikal politik. Den startades av två unga män, José och Daniel, som är strax över 30 år. Det första avsnittet gästas av Nina Pirooz, ordförande i Terrafem, en feministisk organisation som ger stöd åt våldsutsatta kvinnor i förorten. I avsnittet beskrivs mäns våld mot kvinnor som den yttersta konsekvensen av en könsmaktsordning som systematiskt ger kvinnan en underordnad ställning i förhållande till mannen, i samhället i stort såväl som i förorten. Nina Pirooz blir våren 2021 fast medlem i *Tredje rummet*.

I avsnitt 2 gästas podden av Ernesto Escobar och Rami Al-Khamisi, två framträdande representanter för ortenrörelsen. Ernesto är en internationellt uppmärksamrad breakdansare som var med och startade gatudansföreningen Staden är din i Göteborg. Han är också fritidsledare och en stor inspiratör för många unga i Angered. Rami Al-Khamisi är från Husby i Stockholm. Han är utbildad jurist, aktiv i Civil Rights Defenders och en av initiativtagarna till föreningen Rölsejurister, som utbildar och ger juridiskt stöd åt civilsamhället med särskilt fokus på förortens föreningsliv. Han var också med och grundade ortenorganisationen Megafonen, som 2013 intog en mycket central roll i de förortsprotester som spred sig från Husby till olika delar av Sverige sedan polisen skjutit ihjäl en man. Avsnittet rör sig på en tämligen avancerad teoretisk nivå och vänder sig uppenbarligen till unga lyssnare med utvecklade politiska insikter och ambitioner. De för också en diskussion om villkoren för organisering i förorten, inte minst hur ortenrörelsen måste arbeta mot den "inlärda hopplöshet" som finns bland många unga i orten. Avsnittet kan ses som ett försök att samla ihop och ge en aktuell positionsbestämning för ortenrörelsen nu när organisationer som Pantrarna för upprustning av förorten och Megafonen inte längre har samma inflytande i orten som tidigare. Deras nedgång beror på både avståndstagande hos kommuntjänstemän, politiker och polis och inre destabiliserande processer till följd av åsiktsskillnader (Sernhede 2022).

Tredje rummet har ett klart uttalat intresse för kulturfrågor. I avsnitt tio gästas podden av Enver "Chato" Ramirez, en legendarisk hiphopartist från Hammarkullen. Enver "droppar sanningar, lärdomar och erfarenheter som bara kan erhållas i betongen". Han berättade om hur nazisterna blev bemötta av Hammarkullens befolk-

ning när man arrangerade möte i stadsdelen 1994, en viktig händelse som bidrog till att skapa den Hammarkulleanda som än i dag är framträdande i stadsdelen. I avsnitt 13 gästas podden av Sara Garib, vinnare av Göteborgsuttagningen till den nationella poesitävlingen "Ortens bästa poet" som ägde rum inför en fullsatt Angereds Arena. Sara berättar om spoken word-poesi, hur det var att medverka i tävlingen och stå på scen inför tusentals människor. Hon pratar om stoltheten över att vara från förorten. Det blir ett samtal om "meningen med poesi och dess effekt på idéerna vi bär på, samt hur dessa odlas och varför väktare och poliser känner sig hotade av poetiska revolutionärer". Podduon ger också "en fet shout-out till progressiva krafter och individer som ständigt genomför feta projekt".

I avsnitt 15 flyttas blicken mot de globala sammanhangen. Händelserna i Bolivia 2019 diskuteras och man upprörs över politikernas såväl som polisens bemötande av folkets protester i Chile samma höst. Här synas också vad som uppfattas som SVT:s vinklade och felaktiga rapportering om dessa händelser i Latinamerika. Dessutom diskuteras frågor som rör förorten i en möjlig fascistisk framtid. Hur kan förorten organiseras till en politisk kraft? I avsnitt 16 berättas om en resa till Spanien som leder till en diskussion om det arabiska inflyandet i spansk kultur. Podden reder därefter ut begrepp och gör kopplingar mellan kolonisering av tredje världen och kolonialt förtryck i Sverige. Dessutom rannsakas den nya juridik som ger polisen befogenheter att göra husrannsakan i förorten utan misstanke om brott. Temat följs upp i avsnitt 22, som gästas av den nyligen disputerade forskaren och aktivisten Leandro Schclarek Mulinari. Hans avhandling *Race and order. Critical perspectives on crime in Sweden* (Schclarek Mulinari 2020), som bland annat belyser polisens rasprofilering, bildar utgångspunkt för ett poddsamtal som går över i frågor om folkbildning, organisering och brottsförebyggande i miljonprogrammets bostadsområden. Avsnitt 24, som gästas av Miran Kakae från Akademin för rörelsejurister, handlar om det kurdiska demokratiprojekt som pågår i Rojava i nordöstra Syrien. För att understryka *Tredje rummets* kommunikativa och folkbildande ambition utgår innehållet i avsnitt 25 från lyssnarfrågor och aktuella händelser.

Vi har intervjuat de två poddproducenterna Daniel och José. Daniel menar att det redan från början fanns en folkbildande och mobiliserande ambition när de första poddarna med koppling till orten startade:

Podcastverksamheten växte fram ur ett akut behov från grupper som saknade möjlighet att delta i samhällsdebatten. Som ung förortsbo är man utestängd från de sammanhang där de viktiga debatterna förs. Att starta en podcast var ett svar på den frustrationen. Trots den utvecklade och allt billigare teknologin som finns i dag så har det ändå blivit svårare att träda in i och ta plats i offentligheten.

"Det konservativa etablissemanget" är ännu starkare i dag än förr, menar Daniel, och har väldiga resurser till sitt förfogande i form av tankesmedjor, förlag, tv-kanaler och andra medier. I kontrast till denna arsenal, menar Daniel, framstår de frivilliga och oavlönade aktivisterna från förorten som "småhandlare".

På frågan om vilka deras podd representerar svarar Jose att han bara representerar sig själv: ”Jag är så impulsiv och säger massa saker som ibland blir fel”, men ”jag bär på symboler som visar var jag har min tillhörighet och vad jag vill uttrycka, men utan att faktiskt säga att jag representerar förorten.” Daniel tror på det dynamiska samtalet och ser sin identitet som ”en del av något större”. Han kom till Sverige som vuxen och har bott i ett miljonprogramsområde. Daniel tror inte att man kan ”prata till alla eller prata för alla”, men han tror på att prata ”till, och med, dom som bor här och som vill delta i samhällslivet och som tror på att vi har samma rättigheter och som vill kämpa för det”.

På frågan om hur kommer det sig att de kallar sin podd för *Tredje rummet* svarar Jose: ”Det finns associationer till tredje världen och annat men också till att det är en tredje plats mitt emellan därifrån vi kom och där vi är nu – så det är en plats där vi kan vara oss själva”. Bakgrunden till att de två kamraterna startade podden, förklarar Jose, var att de ingick i ”kriget” om vems röster som blir hörda, ”om vi äger micken så är det också vi som äger problemformuleringen”. Jose berättar om sina intervjuerfarenheter, om att bli nerklippt och redigerad på ett sådant sätt att han inte kände igen sig själv. Nu när han har *Tredje rummet* kan han prata till punkt och säga vad han vill. Det är, menar han, ett bra argument för att *Tredje rummet*, *Stora Namn* och alla andra ortenpoddar måste finnas. ”Vi måste någonstans få styra narrativet och behovet finns uppenbarligen där för folk lyssnar och vill höra mer.” Daniels och Josés övertygelse är att folk vill få alternativa perspektiv och att det handlar om att ge en annan ”story” än den som vanliga medier och *public service* prånglar ut. De etablerade medierna ”förskjuter allting”, menar de. Så är exempelvis fallet med begreppet integration, som, menar man, inte är detsamma som assimilering fastän det blivit det i det offentliga samtalet och allmänna medvetandet. ”I det offentliga samtalet är rasism är en åsikt”, menar José och Daniel fyller i att ”rasism är en struktur, en social och kulturell kraft som strukturerar samhället”. Att arbeta folkbildande är därför en av de viktiga uppgifterna som *Tredje rummet* tagit på sig och något som uppskattas av lyssnarna: ”Folk vill lyssna till och delta i samtal om alla dessa frågor men samtidigt finns det en enorm rädsla för att bli stigmatiserad, att utåt offentligt våga visa vad man tycker”, säger Daniel. Han menar att det skapats en kultur präglad av en rädsla för att engagera sig i politiska frågor och en rädsla för represalier. Det är en av de många svåra problem som aktivisterna i orten brottas med. Men Daniel är samtidigt nog med att betona att det finns de som vågar:

Tredje Rummet kommer inte ur tomma intet, utan är en del av och fortsättning på ortenrörelsen, Megafonen, Pantrarna, Staden är din och alla andra mobiliserande organisationer som vi har haft i våra poddsändningar. Många aktivister från den tiden har varit med i vår podd, så vi kan säga att det vi gör är en förlängning av det som växte fram då för några år sedan.

José berättar också att det finns en ambition om att poddar från olika platser runt om i Sverige ska mötas och diskutera olika frågor:

[Det här är] i sin vagg, det måste växa fram ett förtroende och vi måste börja stödja varandra mer. Vi lider ibland av det här krabbsyndromet, att vi drar ner varandra, att ingen ska få bli för stor och om man får lite *success* så blir man ibland framställd som en svikare av den egna orten och detta är ett genuint problem som finns. Som ett svar på detta har vi skapat en hypementalitet där vi skapar mervärde åt varandra genom att hypa varandra, genom att ge varandra *shout-outs*, ett sätt att ge reklam åt varandra och det kommer alltid att slå tillbaka på och stärka oss själva. Om vi kan skapa en gemensam front för hur diskurser, narrativ och analyser formas, ja då kommer orten att ha en helt annan tillgång till kommunikation och information och då kommer public service inte att kunna dominera längre, men det kommer att ta tid.

Avslutande diskussion

Vår förståelse av ungas situation vilar på mångårig forskning om ungas kulturella praktiker i svenska förorter (Sernhede 2011). Denna stämmer väl överens med internationell forskning om postfordismens ”avancerade” marginaliseringsprocesser som bland annat avsatt teorier om territoriell stigmatisering (Wacquant 2008, 2009). Fransk urbanforskning har också visat hur ungas motståndformer utvecklas utanför den traditionella partipolitikens domäner (Dikeç 2007, 2017). Brittiska forskare har belyst hur uppväxtvillkoren i områden präglade av fattigdom och stigmatisering skapar en ”inre ojämlikhet” som i flera avseenden är avgörande för livsval och livschanser (Wilkingson & Pickett 2018).

All denna forskning har visat hur marginalisering och sociala skiktningprocesser griper in i och formar unga människors livsvillkor. Det är mot denna bakgrund som vi gör vår analys av svenska ortenpoddars framväxt, innehåll och funktion. Vi menar att ortenpoddarna har betydelse som motkraft, mötesplats och kommunikationsform för ortens unga. Även om poddmakarna är tydliga med att de inte representerar någon annan än sig själva, menar vi med stöd av ovannämnda forskning att ortenpoddarna är en del av ett kollektivt identitetsskapande och motståndformer som växer fram i dagens segregerade storstäder (Dikeç 2017; Sernhede, León Rosales & Söderman 2019). Poddarnas ambition är att motverka mediernas negativa stereotyper och förmedla stolthet över att vara från orten genom att tillhandahålla alternativa bilder av orten som plats och de människor som bor där. Vi har menat att ortenpoddarna kan ses som ansatser till folkbildande motoffentligheter genom att göra det möjligt för ortens unga att med utgångspunkt i egna erfarenheter synliggöra och analysera problem, söka och förmedla kunskap och reflektioner om den egna verkligheten och gemensamt, genom dialog, interaktion och reflektion i poddsamtalen, lära av och med varandra.

Sammanställningen av svenska ortenpoddar och analysen av de fyra utvalda poddarna ger också en unik inblick i det ständigt föränderliga svenska ortenpoddlandskapet runt 2020. Tidigare forskning talar för att det finns möjligheter för poddar att utgöra en slags medielandskapets motståndsrörelse trots ökad fragmentisering och kommersialisering av poddfenomenet. I vår analys av ortenpoddarna står det klart att

poddmediet inneburit en ny möjlighet för ortens unga att vara medskapare i en del av samtidens medieproduktion. Utrustningen är billig och det behövs ingen regelrätt studio. Frånvaron av redaktörer, producenter och andra mellanhänder innebär att de unga själva bestämmer teman och samtalsformer. Direkthet och improvisation är framträdande drag, ett annat att ortenpoddarna är invädda i andra sociala medier, som Instagram, Facebook och Youtube. De olika medierna kompletterar varandra och skapar tillsammans en ton och ett förhållningssätt som etiskt och estetiskt bidrar till att forma en kollektiv identitet hos poddmakarna och deras lyssnare. Ett annat framträdande drag hos de fyra poddar som analyserats är deras höga grad av kommunikation med lyssnarna. Möjligheten att interagera med poddmakarna skapar relationer som närmar sig nätverkslikande strukturer, vilka även de i sin tur bidrar till att forma kollektiva identiteter. Våra fyra poddar har också, liksom de som den internationella forskningen studerat, autenticitetsanspråk (Fox, Dowling & Miller 2020:299). De vill att gatans ”råhet” skall höras i podden och försöker skapa en närhet till publiken. Parallellen är tydlig mellan de ortenpoddar vi analyserar i artikeln och de amerikanska ”svarta poddar” som i samtalston och intimitet vill efterlikna atmosfären på sociala mötesplatser för svarta amerikaner (Florini 2015).

De fyra ortenpoddarna har en folkbildande potential, menar vi, genom att möjliggöra informellt lärande utanför det formella utbildningsväsendet. Poddarna bygger på dialog, interaktion och reflektion, där deltagarna har inflytande över vad och hur de lär sig och där lärandet utgår från förutsättningar och behov hos poddmakarna, gästerna och lyssnarna (se Folkbildningsrådet 2013; Hill & Schoug 2020). Med utgångspunkt i nordamerikanska poddar diskuterar Fox, Dowling och Miller (2020) den pedagogiska och frigörande potentialen i poddens sätt att blanda underhållning med aktivism och kritik. Denna aspekt stämmer väl överens med vad vi kan se i de ortenpoddar vi följt. Allvar och humor vävs in i varandra när deltagarna växlar friskt mellan skämt, allvar och politiska reflektioner. Berättelser om personliga erfarenheter varvas med teoretiska kopplingar och hänvisningar till forskning. Här finns många beröringspunkter mellan de fyra poddarna även om de skiljer sig åt. *Galdem a Talk* och *Stora namn* eftersträvar att vara underhållande, medan *Tredje rummet* och *Edu orten* har större inslag av samhällskritik och aktivism.

Poddmakarna har en medveten syn på bildningsfrågor och informellt lärande. *Galdem a Talk* menar sig utbilda ”indirekt” genom att tillgängliggöra en mångfald av erfarenheter från ortens unga och genom att tillsammans med poddens gäster utgå från personliga erfarenheter. Detta underlättar för lyssnare att identifiera sig och relatera till poddens innehåll. *Edu orten* vill på ett liknande sätt ”educate orten” genom att ta vara på och sprida den kunskap som redan finns i orten, där varje avsnitt ska lära lyssnaren något genom historieberättande. Tanken är att delade berättelser är liktydigt med delad kunskap. Podden försöker möjliggöra identifikation genom att skildra erfarenheter som unga från orten kan känna igen sig i och lära sig av. *Stora Namns* poddar är ofta stämmiga och fulla av underhållande, närmast skämtliknande inslag. När de blir ”seriösa” och uppmärksammar samhällsfrågor träder poddmakarna fram som kunskapsförmedlare, exempelvis genom att bjuda in ”experter”. Poddmakarna är medvetna

om att de frågor som behandlas är relevanta för den breda och unga lyssnarskaran och frågorna blir belysta utifrån denna vetenskap. Här finns ett tydligt folkbildande element. *Tredje rummet* har en annan, något äldre målgrupp med ett tydligare uttalat teoretiskt intresse inte minst för postkolonial teori. Podden bjuder ofta in författare, forskare och musiker för att diskutera frågor kopplade till kulturella uttryck och sociala rörelser. Diskussionsnivån är tämligen hög och inte sällan spelar deltagarna en folkbildande roll genom att förklara teoretiska begrepp och förklaringsmodeller kring exempelvis strukturell rasism och stigmatisering.

Även om det finns vissa skillnader i poddmakarnas folkbildande ambitioner vill samtliga verka för ökad medvetenhet och kunskap om frågor kring segregation, rasism, islamofobi, feminism och postkolonialism. De vill ge förutsättningar för mobilisering genom att lyfta fram förebilder och initiativ från orten. En aspekt av detta är den utpräglade *shout-out*-kultur som är ett medvetet försök att stärka varandra. Poddarna försöker också uppmuntra ortens unga att uppnå fysisk och psykisk hälsa, att ta körkort, att utbilda sig och att komma in på arbetsmarknaden. Merparten av dem som producerar och lyssnar är unga, vilket betyder att skolan och högre studier är en central del av deras liv och därmed naturliga teman för poddarna. Samtalen kan handla om tips på val av gymnasielinje, pluggstrategier och hur man gör för att höja sina betyg. Det förekommer också kritik av det man uppfattar som brister i skolan, exempelvis att skolan lär ut *his story*, det vill säga den vite mannens historia, och att de koloniserade folkens historia och förortsvärldens villkor tenderar att bli osynliga i skolans verksamhet.

Analysen visar hur poddar kan utgöra former av motstånd och ingå som en del i en antirasistisk mobilisering. Även på dessa punkter finns uppenbara paralleller till vad som lyfts fram i internationell forskning (Florini 2015, 2017; Vrikki & Malik 2019; Fox, Dowling & Miller 2020). Med hjälp av Nancy Frasers (2003[1990]:153) begrepp ”subalternerna motoffentligheter” vill vi belysa att ortenpoddarna tjänar som mötesplatser där socialt marginaliserade grupper utvecklar motdiskurser som rymmer en kritisk förståelse av egna identiteter, intressen och behov. Ortenpoddarnas informella samtal tillgängliggör alternativa representationer och perspektiv hos territoriellt stigmatiserade och rasifierade delar av den svenska befolkningen (se Vrikki & Malik 2019) och är på så sätt inbegripna i skapandet av motberättelser mot dominerande föreställningar om exempelvis integration, segregation, islam, ras och etnicitet (se Florini 2017). I poddsamtalen framhålls det nödvändiga i att se till den strukturella nivån snarare än den individuella nivån när man ska förstå den verklighet som unga från orten lever i.

Mot bakgrund av att upphovspersoner, gäster och lyssnare till stor del utgörs av unga boende i orten och med utgångspunkt i responsen på sändningarna har vi anledning att tro att de som lyssnar på de fyra poddarna i huvudsak är unga från orten. Troligt är dock att *Tredje rummet* har en del lyssnare med annan bakgrund. Denna podd rankades 2021 av Spotify som en av de hundra mest lyssnade poddarna i Sverige. Poddarna ger inblickar i ungas livsvillkor i dessa områden så det är inte konstigt att de också röner uppmärksamma utanför orten. Poddarnas folkbildning riktar sig främst till andra unga i orten, men poddmakarna vill gärna att deras poddar ska sprida sig utanför orten. En

utmaning för ortenpoddarna är givetvis att slå igenom i den konkurrens som råder i det alltmer fragmenterade och kommersialiserade poddlandskapet.

Amerikansk och brittisk poddforskning ger vid handen att poddar har en pedagogisk och subversiv potential att fungera som motoffentligheter. En styrka är att ortenpoddarna å ena sidan är personliga, på så vis att de utgör slutna och trygga rum där erfarenheter kan delas och tillit skapas, och å andra sidan kollektiva, på så vis att de är allmänt tillgängliga för en större lyssnarskara som kan ta del av intimiteten och ärligheten i det slutna poddrummet. Det som i den internationella forskningen beskrivits som ljudenklaver och trygga rum utom synhåll för ”den övervakande vita blicken” (Florini 2015:214), där unga kan utbilda sig själva och varandra genom att dela med sig av levda erfarenheter av att vara ung och rasifierad i icke-vita, fattiga stadsdelar, har uppenbarligen bäring på stigmatiserade svenska förorter. På så vis menar vi att ortenpoddar kan tjäna som informella läroplaner för unga vuxna i orten.

Tack

Författarna vill tacka Jonas Lindbäck samt tidskriftens anonyma granskare för värdefulla kommentarer på tidigare manus. Forskningen finansierades av Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.

Referenser

- Andersson, J., J. Bäck & T. Ernbrandt (2020) *Svenskarna och internet 2020*. Stockholm: Internetstiftelsen.
- Berry, R. (2016) "Part of the establishment. Reflecting on 10 years of podcasting as an audio medium", *Convergence* 22 (6):661–671. <https://doi.org/10.1177/1354856516632105>
- Bouraleh, Z. & A.-N. Yussuf (2018) "Galdem A Talk är du!", *Nyhetsbyrån Järva*, <https://www.nyhetsbyranjarva.se/galdem-a-talk-ar-du/> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- Dikeç, M. (2007) *Badlands of the republic. Space, politics and urban policy*. Oxford: Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9780470712788>
- Dikeç, M (2017). *Urban rage. The revolt of the excluded*. London/New Haven: Yale University Press. <https://doi.org/10.12987/9780300231212>
- Drew, C. (2017) "Educational podcasts. A genre analysis", *E-Learning and Digital Media* 14 (4):201–211. <https://doi.org/10.1177/2042753017736177>
- Edström, J. (2019) "Podden är ett sätt att påverka", *Mitt i Rinkeby/Kista/Tensta*, <https://www.mitti.se/noje/podden-ar-ett-satt-att-paverka/lmsak!5355435/> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- Edu Orten (2021) "Om Edu Orten", <https://www.eduorten.se> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- Florini, S. (2015) "The podcast 'Chitlin' Circuit'. Black podcasters, alternative media, and audio enclaves", *Journal of Radio & Audio Media* 22 (2):209–219. <https://doi.org/10.1080/19376529.2015.1083373>
- Florini, S. (2017) "This week in blackness, the George Zimmerman acquittal, and the production of a networked collective identity", *New Media & Society* 19 (3):439–454. <https://doi.org/10.1177/1461444815606779>
- Fraser, N. (2003[1990]) "Offentligheten i nytt ljus. Ett bidrag till kritiken av den reellt existerande demokratin", 133–171 i *Den radikala fantasin. Mellan omfördelning och erkännande*. Göteborg: Daidalos.
- Folkbildningsrådet (2013) *Folkbildningens vägval och vilja. Om studieförbundens och folkhögskolornas roll och uppgifter i dagens och morgondagens samhälle*. Stockholm: Folkbildningsrådet.
- Fox, K., D.O. Dowling & K. Miller (2020) "A curriculum for blackness. Podcasts as discursive cultural guides, 2010–2020", *Journal of Radio & Audio Media* 27 (2):298–318. <https://doi.org/10.1080/19376529.2020.1801687>
- Gustavsson, B., K. Katz & T. Österberg (2017) "Why do some young adults not graduate from upper-secondary school? On the importance of signals of labor market failure", *Scandinavian Journal of Educational Research* 61 (6):701–720. <https://doi.org/10.1080/00313831.2016.1188145>
- Gustafsson, J.-E. & K. Yang-Hansen (2018) "Changes in the impact of family education on student educational achievement in Sweden 1988–2014", *Scandinavian Journal of Educational Research* 62 (5):719–736. <https://doi.org/10.1080/00313831.2017.1306799>

- Gustafsson, J.-E., S. Sörlin & J. Vlachos (2016) *Policyidéer för svensk skola*. Stockholm: SNS.
- Harvey, D. (2011) *Ojämlighetens nya geografi*. Stockholm: Atlas.
- Habermas, J. (2003[1962]) *Borgerlig offentlighet*. Lund: Arkiv förlag.
- Hill, N. & A. Schoug (red.) (2020) *Lärande i civilsamhället. En forskarantologi*. Stockholm: Trinambai.
- Kantar (2021) "Årsrapport poddindex och poddlyssnande 2020", <https://marketing.kantarsifo.se/sv/poddindex-arsrapport-2020> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- Lindbäck, J. (2021) *Värsta bästa skolan. Om unga i förorten och segregationen i skolan*. Doktorsavhandling. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Mood, C. & J.O. Jonsson (2019) *Den nya fattigdomen*. Stockholm: Riksbankens Jubileumsfond och Makadam förlag.
- Negt, O. & A. Kluge (1972) *Öffentlichkeit und Erfahrung*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Ohlsson, J. (red.) (2020) *Mediebarometern 2019*. Göteborg: Nordicom.
- Regeringen (2014) *Allas kunskap – allas bildning*. Proposition 2013/14:172. Stockholm: Regeringskansliet.
- Runfors, A. (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar. En studie av hur invandrarskap formas i skolan*. Stockholm: Prisma.
- Sandberg, E. (2017) *Jakten på den försvunna skatten. Så blev Sverige ett skatteparadis för de rika*. Stockholm: Ordfront.
- Sernhede, O. (red.) (2011) *Förorten, skolan och ungdomskulturen. Reproduktionen av marginalitet och ungas informella lärande*. Göteborg: Daidalos.
- Sernhede, O., R. León Rosales & J. Söderman (2019) "När betongen rätar sin rygg." *Ortenrörelsen och folkbildningens renässans*. Göteborg: Daidalos.
- Sernhede, O. (2022) "Pantrarna och ortenrörelsen. Marginaliserad ungdom, postkolonial kritik och politisk mobilisering", *Nordisk Tidskrift för Ungdomsforskning* 3 (1):96–108. <https://doi.org/10.18261/ntu.3.1>
- Schlarek Mulinari, L. (2020) *Race and order. Critical perspectives on crime in Sweden*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Shamburg, C. (2020) "Rising waves in informal education. Women of color with educationally oriented podcasts", *Education and Information Technologies* 26 (1):699–713. <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10284-3>
- Skolverket (2012) *Likvärdig utbildning i svensk grundskola? En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*. Stockholm: Skolverket.
- Spinelli, M. & L. Dann (2019) *Podcasting. The audio media revolution*. London: Bloomsbury Academic. <https://doi.org/10.5040/9781501328671>
- SR Gillar (2012) "Med Emilie & Elmira", <https://sverigesradio.se/avsnitt/43648> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- SR P4 Göteborg (2019) "Podden 'Stora namn' snackis bland unga", <https://sverigesradio.se/artikel/7184958> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- Therborn, G. (2018) *Kapitalet, överheten och alla vi andra. Klassamhället i Sverige – det rådande och det kommande*. Lund: Arkiv förlag.

- Tukio (2019) "Galdem A Talk – Feminism, anti-rasism & identitet", <https://www.youtube.com/watch?v=kazhbA0iLP4> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- Utbildningsradion (2016) "Trygga rum och organisering", <https://urplay.se/program/197831-tank-till-melanin-trygga-rum-och-organisering> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- VBDFR [Vad blir det för rap] (2015) "Avsnitt 48 med Meron Mangasha!", <https://podcasts.nu/avsnitt/vad-blir-det-for-rap/avsnitt-48-med-meron-mangasha> (hämtningsdatum 6 september 2021).
- Vrikki, P. & S. Malik (2019) "Voicing lived-experience and anti-racism. Podcasting as a space at the margins for subaltern counterpublics", *Popular Communication* 17 (4):273–287. <https://doi.org/10.1080/15405702.2019.1622116>
- Wacquant, L. (2008) *Urban outcasts. A comparative sociology of advanced marginality*. Cambridge: Polity Press.
- Wacquant, L. (2009) *Punishing the poor. The neoliberal government of social insecurity*. Durham: Duke University Press. <https://doi.org/10.1515/9780822392255>
- Wilkinson, R. & K. Pickett (2018) *Den inre ojämlikheten. Hur mer jämlika samhällen minskar stress, förbättrar hälsan och ökar allas välbefinnande*. Stockholm: Karneval förlag.
- Östh, J., E. Andersson & B. Malmberg (2013) "School choice and increasing performance differences. A counterfactual approach", *Urban Studies* 50 (2):407–425. <https://doi.org/10.1177/0042098012452322>

Författare

Sara Uhnöo är docent i sociologi vid Göteborgs universitet. Tidigare har hon forskat om ungas förståelse och utövande av våld, snatteri och skolbränder samt betydelsen av etnicitet i polisarbete. I ett pågående projekt undersöker hon den nya våldtäktslagen. I sin undervisning har hon arbetat mycket med poddar som läromedel.

Ove Sernbude är professor emeritus vid utbildningsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet. Sedan mitten av 1980-talet har han intresserat sig för och forskat om ungas identitetsarbete och kulturella uttryck. Under senare tid har hans fokus varit inriktat mot segregationens konsekvenser för unga i storstädernas stigmatiserade förorter.

Kontaktperson

Sara Uhnöo
 Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet
 Box 720, 405 30 Göteborg
sara.uhnöo@gu.se